

บทที่ 1 บทนำ

(Introduction)

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาของการวิจัย

เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตและสังคมของไทยมากขึ้นเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน สื่อสาร การนัดหมายและการเดินทางท่องเที่ยว เรียกได้ว่ากิจกรรมในชีวิตประจำวันต่างๆ ล้วนแล้วแต่มีเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย เราจึงไม่สามารถปฏิเสธความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีอิทธิพลต่อผู้คนมากมายในปัจจุบันได้ คนจำนวนมากใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตในการค้นหาข้อมูล เช่น องค์กรความรู้ใหม่ การท่องเที่ยว ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่ยุค Digital Thailand 4.0 เป็นการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไทยด้วยนวัตกรรมดิจิทัล เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจและความเท่าเทียมทางสังคม ซึ่งจะทำให้เกิดการยอมรับและหาโอกาสส่งเสริมให้เกิดเทคโนโลยีใหม่ วิธีการใหม่ กระบวนการใหม่ และเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถทางด้านเศรษฐกิจ ยังเป็นการสร้างโอกาสอย่างเท่าเทียมกันเพื่อสร้างสังคมคุณภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม

ในสังคมโลกปัจจุบัน สถานการณ์ประชากรกำลังเป็นที่ได้รับความสนใจ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้างประชากรที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสังคมที่เข้าสู่ "สังคมผู้สูงอายุ" (Aging Society) ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แล้ว หากพิจารณาจากคำจำกัดความที่ว่าสังคมผู้สูงอายุคือสังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไปมากกว่า 10% หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 7% ประเทศไทยก็เป็นสังคมผู้สูงอายุแล้วตั้งแต่ปี 2548 เพราะตอนนั้นประเทศไทยมีประชากรตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป 10.4% และยังคงคาดการณ์ว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า สังคมไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยพิจารณาจากจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่า 20% หรือมีประชากรที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไปเกินกว่า 14% คาดว่าในปี 2571 ประเทศไทยจะมีผู้อายุเกิน 60 ปี 23.5% กล่าวโดยรวม คือ ประเทศไทยจะก้าวจากสังคมผู้สูงอายุ เป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ในเวลาเพียง 20 กว่าปีเท่านั้น ซึ่งถือว่าใช้เวลาน้อย ในขณะที่กลุ่มประเทศที่เป็นคลื่นระลอกแรกของสังคมผู้สูงอายุซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ใช้เวลาค่อนข้างมาก เช่น ฝรั่งเศส ใช้เวลา 115 ปี สวีเดน 85 ปี ออสเตรเลีย 73 ปี สหรัฐอเมริกา 69 ปี เป็นต้น ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเวลาปรับตัวปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ ขณะที่กลุ่มประเทศที่เป็นคลื่นลูกที่สอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศกำลังพัฒนา ใช้เวลาสั้นกว่ามาก เช่น ชิลี ในเวลา 27 ปี จีน 26 ปี ไทย 22 ปี สิงคโปร์ 19 ปี เป็นต้น ทำให้มีเวลา

เตรียมตัวน้อยประเทศไทยเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับ โดยเมื่อมีคนแก่หรือคนชรามากขึ้น สัดส่วนคนทำงานลดลง ผลผลิตโดยรวมก็จะลดลง ส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลงเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ ผู้สูงอายุต้องเกษียณจากการทำงานไม่มีรายได้ ต้องอาศัยรายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพเป็นภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลจัดสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ เมื่อถึงวัยสูงอายุสภาพร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีการปรับตัว และที่สำคัญเมื่ออายุมากขึ้นสภาพร่างกายเสื่อมถอยลง ปัญหาด้านสุขภาพก็จะตามมา ซึ่งทั้งหมดเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนสมควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มขึ้นและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (ราชวิทยาลัยทันตแพทย์แห่งประเทศไทย, ออนไลน์)

ผู้สูงอายุหรืออายุเริ่มต้นของการเข้าสู่ความสูงวัยของบุคคล ซึ่งมักอ้างอิงตามเกณฑ์กำหนดเกษียณอายุหรืออายุที่บุคคลทั่วไปหยุดทำงาน อายุเริ่มต้นโดยเฉลี่ย อยู่ที่อายุ 60 ปีขึ้นไป สำหรับประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทยและอีกหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ 65 ปีขึ้นไปสำหรับประเทศพัฒนาแล้ว (Anthony, 2010; WHO., n.a. อ้างถึงใน รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, 2556) ซึ่งตามข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ กล่าวว่าหากมีจำนวนผู้สูงอายุที่อายุเกิน 65 ปี เกิน 14 เปอร์เซ็นต์ ก็จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ เนื่องจากประชากรในกลุ่มนี้เมื่อมีอายุมากขึ้นจะไม่สามารถดูแลตัวเองได้ และมักจะมีโรคภัยไข้เจ็บตามมา จึงต้องการการดูแลเป็นพิเศษ ถ้าผู้สูงอายุที่ต้องอยู่บ้านคนเดียว ทำอย่างไรจึงจะอยู่อย่างปลอดภัย ในอนาคตจำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอาจถือได้ว่าเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีมากกว่าในอดีต เพราะเติบโตมาพร้อมๆ กับเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวก ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้จึงไม่ใช่แค่การคิดค้นขึ้นใหม่ แต่สำคัญที่การทำสิ่งที่มีอยู่ให้ใช้งานง่ายขึ้น จนรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่นั่นเอง

ในอนาคตมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของผู้สูงอายุ เช่น การเป็นแรงงานสูงวัย การท่องเที่ยวเพื่อหาประสบการณ์หลังเกษียณ นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเนื่องจากเติบโตมาพร้อมๆ กับเทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ดังนั้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงเห็นควรศึกษาศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างโอกาสและความเท่าเทียมในสังคม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ
- 2) วิเคราะห์ผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ
- 3) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาศักยภาพของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1) ขอบเขตของการวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้เกิดศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) ตัวแปรที่จะศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรต้น ลักษณะและรูปแบบการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้สูงอายุ
 - 2.2 ตัวแปรตาม ลักษณะเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

สารสนเทศ (information) ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การสร้าง การใช้สิ่งของ กระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานรวมถึงอุปกรณ์ที่ไม่มีในธรรมชาติ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) การจัดการในกระบวนการดำเนินงานสารสนเทศ หรือสารสนเทศในขั้นตอนต่างๆ ตั้งแต่การแสวงหา การวิเคราะห์ การจัดเก็บ การจัดการ และการเผยแพร่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความแม่นยำ และความรวดเร็วทันต่อการนำมาใช้ประโยชน์

ผู้สูงอายุ (Elderly) หรือบางคนเรียกว่า ผู้สูงวัย เป็นคำที่บ่งบอกถึงตัวเลขของอายุว่า มีอายุมากโดยนิยมนับตามอายุตั้งแต่แรกเกิด (Chronological age) หรือทั่วไปเรียกว่า คนแก่ หรือคนชรา โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า คนแก่ คือ มีอายุมากหรืออยู่ในวัยชรา และให้ความหมายของคำว่า ชรา คือ แก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม นอกจากนั้นยังมีการเรียกผู้สูงอายุว่า ราษฎรอาวุโส (Senior citizen) ส่วนองค์การอนามัยโลก (World Health Organization, WHO) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations, UN) ใช้คำในภาษาอังกฤษของผู้สูงอายุว่า Older person or elderly person

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) ทราบปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ทำให้เกิดศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) ผู้สูงอายุมีคุณภาพความเป็นอยู่และความมั่นคง

